

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Caput II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

gnorum triumphorum gloria insignes sunt, sed foris incomparabilibus tantæ mansuetudinis suæ titulis adornantur. Qui ergo internæ victoriæ narrationem cognovimus, qualiter etiam foris vincant, audiamus. Nam sequitur:

Et ait populus ad Samuelem: Quis est, qui dixit: Saül nunc regnabit super nos? Date viros, et interficiemus eos. Et ait Saül: Non occidetur quisquam in die hac: quia fecit Dominus salutem in Israël.

Ad Samuelem quippe Dominus superius dixerat:

Sup. 8. b Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos. De Saül autem paulo ante dictum est: Quia despexerunt

Sup. 10. d eum, & non attulerunt ei munera. Sed ille abjectus, iste despectus, cæsis jam hostibus consecuta victoria, vociferantem populum audivit: [Date nobis viros, & interficiemus eos.] Possit quidem uterque non interficiendo, sed consentiendo de inimicis vindicari, sed etiam, quia abjectus fuerat Propheta loquitur, rex despectus favet dicenti: [Non occidetur quisquam:] quia sancti predicatorum nostri majori victoria coronantur, cum adversa proximorum tolerant, quam cum foris hostes expugnant. Unde & vera sapientia in Salomone loquitur, dicens: Melior est sapiens viro forti. Sed norandum, quod dicitur: In die hac. In die quidem victoriæ suæ occidere appetit, qui eos, quos claritate virtutum ad amorem Dei pertrahit, ad nocendum aliis accendit. Vel in die victoriæ occidit: quia ea luce claritatis, qua in venerationem predicatoris adducitur, ad odia eidem doctori detrahentium excitatur. Qui enim odium fravem suum, homicida est. Quia enim de doctrina boni pastoris sic adjuvandi sunt boni, ut tolerentur mali: causa, qua nemo occidendus sit, bene subiungitur: [Quia, inquit, hodie fecit Dominus salutem in Israël.] Sequitur:

Prov. 16. d

Sup. 10. d eum, & non attulerunt ei munera. Sed ille abjectus, iste despectus, cæsis jam hostibus consecuta victoria, vociferantem populum audivit: [Date nobis viros, & interficiemus eos.] Possit quidem uterque non interficiendo, sed consentiendo de inimicis vindicari, sed etiam, quia abjectus fuerat Propheta loquitur, rex despectus favet dicenti: [Non occidetur quisquam:] quia sancti predicatorum nostri majori victoria coronantur, cum adversa proximorum tolerant, quam cum foris hostes expugnant. Unde & vera sapientia in Salomone loquitur, dicens: Melior est sapiens viro forti. Sed norandum, quod dicitur: In die hac. In die quidem victoriæ suæ occidere appetit, qui eos, quos claritate virtutum ad amorem Dei pertrahit, ad nocendum aliis accendit. Vel in die victoriæ occidit: quia ea luce claritatis, qua in venerationem predicatoris adducitur, ad odia eidem doctori detrahentium excitatur. Qui enim odium fravem suum, homicida est. Quia enim de doctrina boni pastoris sic adjuvandi sunt boni, ut tolerentur mali: causa, qua nemo occidendus sit, bene subiungitur: [Quia, inquit, hodie fecit Dominus salutem in Israël.] Sequitur:

1. Ioan. 3. c

Sup. 10. d eum, & non attulerunt ei munera. Sed ille abjectus, iste despectus, cæsis jam hostibus consecuta victoria, vociferantem populum audivit: [Date nobis viros, & interficiemus eos.] Possit quidem uterque non interficiendo, sed consentiendo de inimicis vindicari, sed etiam, quia abjectus fuerat Propheta loquitur, rex despectus favet dicenti: [Non occidetur quisquam:] quia sancti predicatorum nostri majori victoria coronantur, cum adversa proximorum tolerant, quam cum foris hostes expugnant. Unde & vera sapientia in Salomone loquitur, dicens: Melior est sapiens viro forti. Sed norandum, quod dicitur: In die hac. In die quidem victoriæ suæ occidere appetit, qui eos, quos claritate virtutum ad amorem Dei pertrahit, ad nocendum aliis accendit. Vel in die victoriæ occidit: quia ea luce claritatis, qua in venerationem predicatoris adducitur, ad odia eidem doctori detrahentium excitatur. Qui enim odium fravem suum, homicida est. Quia enim de doctrina boni pastoris sic adjuvandi sunt boni, ut tolerentur mali: causa, qua nemo occidendus sit, bene subiungitur: [Quia, inquit, hodie fecit Dominus salutem in Israël.] Sequitur:

Dixit autem Samüel ad populum: Venite enim in Galgala, et innovemus ibi regnum.

Et perrexit omnis populus in Galgala, et fecere ibi regem Saül coram Domino.

Si ergo omnia eo modo, quo superius in ordinando regem, fiunt, ad sanctæ Ecclesiæ morem deducimus, magna subtilitate ejus rectores ordinantur. Prius quippe Propheta rex eligendus ostensus est, deinde quaesitus quasi incognitus: postea etiam sorte inventus, domi absconditus, revelatus à Domino, à populo sublati, & in regiam dignitatem ab omnibus receptus est. Quid est ergo, quod adhuc in Galgala tenditur, ut illic regnum innovetur? Sed magna discretione rex quaeritur, & invenitur, quia altissima sunt Ecclesiarum negotia, quæ si infirmi, & imperiti suscipiunt, ipsa rerum magnitudine deprimuntur. Attentè ergo & subtilissima investigatione perquiritur, qui tanto culmini præferatur. Qui profectò valde prædicandus est, non cum quaerentium iudicio constituitur, sed quando in ipsa dispositione summi ministerij strenuus invenitur. Bene ergo jam triumphante constituto rege dicitur: *Perrexerunt in Galgala, & fecerunt ibi regem Saül coram Domino:* quia cum predicatoris fortitudo cognoscitur, in auditorum suorum mentibus honoratur. In Galgala quidem, id est, rotam imus, quando per sacrum colloquium doctoris nostri operationem discutimus, & cum illic coram Domino regem facimus: quia, quem probabilem cernimus, dignum esse tanto culmine iudicamus. Prius ergo dicitur Saül à populo electus, ad extremum rex in Galgala constitutus coram Domino: quia licet multa consilij gravitate in sancta Ecclesia pastor eligatur, utrum sit merito, quod est ordinem, non cognoscitur, nisi cum operum fortitudine declaratur. Dicatur ergo non de alio, sed de eo alio, qui magna victoria claruit: *Perrexit*

A omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi regem Saül coram Domino,] ut dignitas summi pontificis non constet in ambitione culminis, sed in summa virtutis. Et in Galgala quidem itur, ut iudicari de summo loco non audeat, cui scripturæ sacræ abscondita sunt præcepta. Et coram Domino rex constituitur: quia tunc doctor subjectorum suorum devotione colitur, cum ipsi acceptam ejus vitam omnipotenti Domino recognoscunt. De ipsa autem cognitione vitæ, & doctrinæ pastoris sui: quia sæpè non sibi, sed melioribus creditur, bene dicitur populus in Galgala regem coram Domino constituisse: sed idem populus in Galgala, monente Samuele perrexisse. [Eamus, inquit, in Galgala, & innovemus ibi regnum.] Regnum quippe innovatur: quia dum electus prædicator in magna virtute conspicitur, ei nova & recenti devotione auditorum corda submituntur. Unde quasi ostensa regis victoria regnum innovatur, quando cognita magna conversatione doctoris, ipsa auditorum corda splendorem novæ devotionis accipiunt, & per ejus exemplum ad propositum magnæ virtutis excitantur. Sed jam qui in uno internorum prælio triumphos aspeximus, in altero jam pacis tempora mirabili æquitate decursa videamus.

CAPUT II.

Dixit autem Samuel ad universum Israel: Ecce audivi vocem vestram iuxta omnia, que locuti estis ad me, & constitui super vos regem: & nunc rex gradiatur ante vos, ego autem senui, & incanui. Porro filij mei vobiscum sunt, itaque conversus coram vobis ab adolescentia mea usque ad diem hanc, ecce præsto sum. Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum. Si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi, contemniam illud hodie, restituiamque vobis.

Cum reprobi pastores præfunt, principale eis propositum est in rapina subditorum. Quia enim æternorum bonorum abundantiam aspicere nesciunt, quò præsentia ardentius concipiunt, eò avidius oblata recipiunt, non oblata violenter tollunt. Innocentibus insidiantur, debiles opprimunt, munera accipiunt, juraque pervertunt. De his pastoribus per Prophetam Dominus Judææ improperat, dicens: *Pastores tui lupi vespere, non relinquentes in mane.* Calumniatores innocentium pariter & oppressores debilium item percutit, dicens: *Si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super illum bellum.* Quapropter nox eis pro visione erit, & tenebræ pro divinatione. Nam dum iniquitatem cognoscunt, quam faciunt, per audaciam nequissimi operis, cadunt in cæcitatem cordis, ut per amorem, lucem veritatis ultra non videant, per quam à pravitate respiscant. Item munerum acceptionem reprehendit Esaias, dicens: *Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.* Sanctus ergo vir, dum innocentie suæ simplicitatem ostendit, qua meritum altitudine fuerit, sublimis apparuit. Quod quidem virtutis præconium in eò uno ostenditur, ut omnibus electis doctoribus eadem bonitatis conformitas ostendatur. Vitæ quidem innocentiam pro nobis habemus, sed prælationis culmen pro aliis, non pro nobis ascendimus. Per innocentie bonum ad æternam patriam tendimus, per altitudinem prælationis in aliorum custodia vigilamus. In illa virtute securi sumus, istam verò celsitudinem cum magno metu possidemus: quia

quia nostrorum operum rationem reddere vehementer expavescimus, de eo, quod aliis præsumus, Deo reddere rationem debemus. Si ergo electi viri, volente Deo, etiam prælationis culmen inviti conscendunt, volente Deo, idem culmen devotionis deserunt. Sanctus ergo vir dicit: [*Ecce audivi vocem vestram, & constitui super vos regem, & nunc rex graditur ante vos. ego autem senex, & incanui. Porro filij mei vobiscum sunt.*] Quasi aliis vocibus dicat: Quia non pro me, sed pro vobis præfui, dignitatem quam tenui, libenter alij dedi. In eadem dignitate jam senex, & tamen longus usus præemi-nendi, quem tenui, obligatum me in sui ambitione non tenuit. Quid ergo est, quod ait. [*Filij mei vobiscum sunt.*] nisi quia in sanctis viris magna vis spiritualis amoris est, qua filii ad culmen nascentibus, jus auferunt successione? Sed qui summam ordinis tam quietus deserit, qualis in eodem culmine manserit, ostendit. Quia enim rapinæ violentiam non exercuit, dicit: [*Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cuiusquam iulerim, aut asinum.*] Item quia nulli nocendi occasione quæsit, subjunxit, dicens: [*Si quempiam calumniatus sum.*] Item quia debilibus gravis non fuit, dicit: [*Si oppressi aliquem.*] Item quia de prælatione sua non terrena, sed cælestia quæsit, dicit: [*Si de manu cuiusquam munus accepi, & contemnam illud hodie, restituamque vobis.*] Quia verò in tanto contemptu rerum ab omnibus notus extiterat, sequitur:

Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicujus quippiam. Dixitque ad eos: Testis mihi Dominus adversus vos, & testis Christus ejus in die hac, quia non invenietis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis. Ipse verò adhuc subdit, dicens: Dominus, qui fecit Moysen & Aaron, & eduxit patres nostros de terra Aegypti, ipse testis est.

Quo in loco notandum est, quia bona, quæ fecit vir sanctus, non dixit: mala verò, quæ non fecit, exposuit; ut silendo ad æterna lucra bona servaret, & loquendo odorem bonæ opinionis non perderet. Paulus verò loquitur, dicens: *Christi bonus odor sumus in omni loco.* Ipse etiam quosdam redarguens, ait: *Nomen Dei per vos blasphematur inter gentes.* Hinc item discipulum admonet, dicens: *Oportet etiam Episcopum bonum testimonium habere ab iis, qui foris sunt.* Dum ergo mala se tam cautè vitasse asseruit, & ingentia bona, quæ fecit, siluit: apertè vir beatus ostendit, in quanto culmine virtutum stetit, dum mala reprobando, ad electorum exemplum odorem servavit bonæ opinionis: & occultando virtutum opera, præmia custodivit æternæ retributionis. Sed notandum, quia cum Dominum testem suæ innocentiae assereret, ipsum Dominum fecisse Moysen & Aaron dixit. Quid est hoc aliud, nisi quia & virtutis suæ culmen ostendit, sed in tanto culmine solus apparere noluit? Quasi latentibus sensibus dicat: In tanta animi virtute mirandus non sum: quia in ea solus non sum. Contemptum rerum in munere virtutis habeo, sed hunc in intentione vanæ laudis non habeo: in quo valde meliores atque sublimiores cerno. Et quia ipsum Moysen, & Aaron Dominum fecisse asseruit, tale est item, ac si dicat: Quod mala tam fortiter cavere potui, illius debet gratiæ ascribi, qui Moysen & Aaron tales fecit. Sed ad quid sanctus vir ista præmiserit, ostendit: quia subintulit, dicens:

Nunc ergo state, & iudicio contendam adversus vos coram Domino de omnibus mi-

sericordiis quas fecit vobiscum & cum patribus vestris.

Ordo summæ rationis est, ut qui bona agere non curat, mala in aliis nequaquam reprehendat. Sanctus ergo vir prius mala se vitasse cautè asseruit, deinde ad reprehensionem aliorum profiliit; ut electi prædicatoris mores insinuet, qui prædicationis fructum bene ferre non prævalet, nisi cum id, quod de æternitate lucidum prædicat, splendida etiam conversatione demonstrat. Dicit ergo: [*Nunc state, & iudicio contendam adversus vos de omnibus misericordiis Domini.*] Stare quidem auditoribus, est intentionem mentis ad verbum prædicatoris erigere. Merito ergo stare præcipiuntur: quia doctor nihil exhortando proficit, si auditor mentem ad ea, quæ loquitur, non intendit. Eadem misericordias enumerans, ait:

Quomodo ingressus est Iacob in Aegyptum, & exclamaverunt patres nostri ad Dominum, & misit Dominus Moysen, & Aaron: & eduxit patres nostros ex Aegypto, & collocavit eos in loco hoc. Et quia oblii sunt Domini Dei sui, tradidit eos in manu Sisaræ magistri militiæ Assur, & in manus Philistinorum, & regis Moab: & pugnaverunt adversus vos. Postea clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus Dominum, & servivimus Baalim, et Astaroth: nunc ergo erue nos de manu Philistinorum, et serviemus tibi. Et dimisit Dominus Ierobaal, et Barach, et Jepte, et Samuël, et eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, et habitastis confidenter.

Has quidem misericordias factas secundum historiam idcirco commemorat, ut in eo, quod regem petit, reum se coram Domino populus agnoscat. Nam, qui ad omnia pericula submovenda Dominum presentem habuit, hominem super se regem necessarium non habuit. Ipsam autem præsentiam Domini per impensas misericordias ostendit, dum de manu Aegyptiorum per Moysen & Aaron, & de manu Sisaræ & Philistinorum, & de manu regis Moab per Jerobaal, Barach, & Jepte, & à Samuele eos liberatos asseruit. Quo in loco valde quærendum est, cur petitio qua rex petitur tam districtè & reprehenditur, & ipsa diving misericordię auxilia populo Dei per prælatos homines impensa esse, doceantur. Quia in re quid respondendum est, nisi quia valde diversa est prælatio regum à prælatione iudicum? Isti quidem ut pares præfunt, illi verò in potestate præeminendi arrogantiam exhibent dominationis. Isti innocentie suæ testimonium coram Domino & omni populo commendant: quia nec aliquem opprimunt, nec alium aliquid in suis usibus tollunt: illi verò non solum propria subditis auferunt, sed etiam ipsas subditorum personas onere servitutis premunt. Subdens ergo ait:

Videntes autem, quod Naas ascenderet, et pugnaret adversus vos: Nequaquam dixistis: sed rex erit super nos: cum Dominus regnaret in vobis.

Quasi dicat: Ad hoc vobis hominem elegistis, ad quod Deum habere solebatis. Quem nimirum locum si spiritualiter discutere volumus, hoc ex eo colligitur: quia qui carnalem sibi præse experunt,

2. Cor. 1.
Rom. 1.
1. Tim. 3.
E

divinam gratiam à se repellunt. Nam dum humilium doctorum exemplo vivunt, velut ab Ægypto liberantur: quia caliginem mundi amoris toto desiderio fugiunt. Quia etiam omnium vitiorum tyrannidem eorum doctrina evadunt, velut de manu Sifara Philistinorum, & regis Moab, missis ducibus, liberantur. In quibus Deus jam solus omnipotens regnat: quia dum humiles pastores foris imitantur, regnantis inter se divinitatis amorem gratanter excipiunt. Dicit ergo Propheta: [Dixistis mihi: Nequaquam, sed rex erit super nos, cum Dominus regnaret in vobis:] ut ostendat, quia qui carnalibus se imitando subjiciunt, divinæ gratiæ dignitatem perdunt. Norandum etiam, quia Propheta Samuel per virtutem humilitatis ubique se electis ostendit in norma rectitudinis. Nam cum Israëliticæ plebis liberationem assereret, non ait: Misit Dominus Jēpte & me: sed, [Jēpte & Samuel, & eruit vos de manu inimicorum vestrorum.] Se quidem quasi alium nominavit, ut virtus liberationis non ascriberetur personæ missi: sed gratiæ mittentis Dei. [Misit, inquit, Dominus Samuel, & eruit vos.] Quasi dicat: Quem voluit, misit, & per quem voluit, fecit. Et fortasse de se quasi de alio loquitur: quia non ipse est, qui per seipsum loquitur: sed Spiritus sanctus. Et quia permissione Dei, jam rege constituto, vir Domini ista loquebatur, ad hoc profectò loquebatur, ut regem & populum ad Dei cultum dirigeret, non ut ipsam dignitatem regiam evacuet. Unde & subjungens, ait:

Nunc præsto est rex vester, quem elegistis, et peivistis. Ecce dedit Deus vester vobis regem, si timueritis Deum, et servieritis ei, et audieritis vocem ejus, et non exasperaveritis os Domini, eritis et vos, et rex vester, qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum. Si autem non exaudieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus Domini super vos, et super patres vestros.

Hæc profectò non mystica, sed historica sunt in omnibus. Nam ubi prælati & subditi reprobam vitam ducunt, divinæ ultionis pœnam pariter subeunt. Sed quia separatim ducuntur bona, separatim mala; illa, pro quibus manus Domini super eos futura prædicitur, subtilius consideranda sunt. Quid est ergo, quod ait: [Si timueritis Dominum, & servieritis ei:] nisi quia plerique divinæ districtiōnis judicia metuunt, & tamen prava agere non desunt? Paventi quidem corde futura judicia cogitant, sed præsentī voluptate devicti, mala committere nequaquam vitant. Bene ergo post timorem Domini ejus servitia memorantur: quia ille solus timor probabilis est, qui dum mentem concutit, ad boni operis studium trahit. Item quia nonnulli sunt, qui per timorem Domini quædam mala respuunt, nec bona sufficienter operantur, adjungitur: [Et audieritis vocem ejus.] Qui vocem Domini audit, & bona plenè agit, & mala penitus deserit. Eadem verò bona opera in delectatione suavitatis habenda sunt, non in æstimatione asperitatis. Nam quibus semper dura, & aspera videntur, quæ à Domino præcipiuntur, paulatim decidunt & deficiunt.

Mat. 11. Hinc enim per semetipsam Veritas dicit: *Iugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Hinc Joannes ait: *Mandata eius gravia non sunt.* Grat. 1. 15. via quippe non sunt electis: quia dum æternæ vitæ gloriam magno desiderio appetunt, præcepta Evangelica gratanter ferunt. Potest & os Domini prædicatio perfectæ charitatis intelligi. Quasi enim oris sui blandimenta volebat ostendere, cum dicebat: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem sicut*

A *dilexi vos.* Hoc quippe præceptum Domini, hoc jugum est divinæ suavitatis. Quid enim levius, aut unquam gratius, quam amor fertur? Quid præcepta grave non leviter tolerat, qui amat? Quidquid enim diligitur, cum magna devotione portatur. Quia ergo vinculum perfectionis est charitas Dei & proximi, bene in ultimo loco Propheta denunciat, dicens: [Si non exasperaveritis os Domini, eritis & vos, & rex, qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum.] Quasi dicat: Tunc bene divinam voluntatem perficitis, si & contemptum pravitatis, & boni operis studium in divina charitate solidatis. Tunc ad summam æternæ vitæ beatitudinem bene post Redemptorem curritis, si ea, quæ carnalibus aspera sunt præcepta charitatis, usque ad vitæ finem cum jucunditate deducitis. Sed quia infirmis & carnalibus loquebatur, subsequenter denuncians, ait: [Si non audieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermonem ejus, erit manus Domini super vos, & super patres vestros.] Manus Domini divinæ est severitatis. Quæ profectò manus super filios, & patres extenditur, cum divini contemptus merito, & reprobi prælati & subditi puniuntur. Eadem quoque manus ad ultionem extenditur, cum vox Domini non auditur, cum ejus sermones exasperantur: quia ij, qui divina mandata quasi dura, & importabilia respuunt, intolerabili pœnæ onere in futuro deprimuntur. Stulta quippe audacia hominis, unde ad modicum subire ea, quæ sibi videntur aspera, refugit; inde se asperioribus in æternum subdit. Nam si sapienter saperet, hoc sibi quod displicet, suaderet: ut per dura & aspera hujus brevissimi temporis, dura & aspera evaderet futuræ damnationis. Hæc profectò dura corda carnalium velociter audiunt, sed per salubre consilium facile molliri non possunt. Bene ergo subjungitur:

Sed & nunc state, & videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu vestro. Numquid non messis tritici est hodie? Invocabo Dominum, & dabit voces et pluvias, et scietis et videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini petentes super vos regem.

Quia tam attentè, & toties ista petitio regis reprehenditur, hoc electis insinuat: quia qui ad cultum sanctæ Ecclesiæ carnales provehant, gravissima peccati obligatione retinentur. Nam peccata reliqua singularis pœnæ meritum obtinent: qui verò carnalem præpositum constituit, tot incurrit pœnarum merita, quot ille fidelibus subditis præbet pravitate exempla. Sed grave pondus criminis deponi non potest, nisi austeritate magnæ compunctionis. Compunctionis autem gratia menti non infunditur, nisi prius ipsa ei peccati magnitudo monstratur. Propheta ergo Domini, ut ad congruam penitentiae fructum peccantem populum provocaret, per mirabile motum æris, ei insinuat magnum peccatum transgressionis. In messe autem tritici, pluviae, & tonitrua in illa regione non sunt. Bene autem subsequenter adjunctum est:

Clamavit Samuel ad Dominum, et dedit Dominus voces, et pluvias in die illa: et timuit omnis populus nimis Dominum, et Samuelem. Dixitque universus populus ad Samuel: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur. Addidimus enim universis malis nostris ut peteremus nobis regem.

Quod sanè, si ad nostra tempora deducimus, ut populus ad cognitionem peccatorum veniat, præ-

dicatores pro eis ad Deum clamant: quia fidelium salutem magnis desideriis flagitant. Clamare quidem prædicatoribus, est electorum salutem magna devotione postulare. Ad quorum clamorem Dominus vocem dat: quia peccatorum corda excitat, ut pravitate suæ nequitiam recognoscant. Dat pluvias: quia excitata corda per infusionem supernæ gratiæ adjuvat; ut non solum deserat mala quisque, quæ fecit, sed etiam bona fortiter agat, quæ appetit. Sed hoc in die messis tritici fieri dicitur, ut virtus miraculi designetur. Non est quidem minus miraculum immutatio cordis, quam perturbatio aëris. Non minus miraculum est arentia corda reviviscere, quam æstivis ardoribus inusitato more pluvias inundare. Maius quippe miraculum est, intimo sonitu insensibilem mentem concutere, quam, collisis per ventum nubibus, tonitruum insonare. Sed rectus ordo conversionis ostenditur in ordinata positione verborum. Nam dicit: [*Dedit Dominus voces & pluvias, & timuit omnis populus nimis Dominum & Samuelem.*] Ordinatissima quippe conversione cum malum deseritur, bonum in mente propagatur; cum conversi mens quasi per pluviam bonum semen nutrit, & se Deo & hominibus per obedientiæ virtutem subdit. Bene ergo dicitur: [*Timuit omnis populus Dominum & Samuelem,*] quia qui summi Spiritus adventum suscipit, & mala deserit, & bona apprehendit, & sic Deo subditur, ut pro Deo etiam hominibus substernatur. Et quia præsumptionem in ipsa obedientiæ virtute non habent, dicunt: [*Ora pro servis tuis ad Dominum, ut non moriamur.*] Cum spiritus vitæ se menti infundit, protinus eam ad mortis pavorem erigit: quia magisterium ejusdem spiritus est, ut timendo mens agat, ne quod timer inveniat: sed sancti viri pro eis orantes exaudiri possunt, qui & occulta peccata cordis per humilitatem revelant confessionis. Unde & subditur: [*Addidimus enim universis malis nostris, ut peteremus vobis regem.*] Quia verò hæc satis jam exponendo ventilata sunt, sequentia videamus.

Dixit autem Samuel: Nolite timere. Vos fecistis univèrsim malum hoc. Verumtamen nolite recedere à tergo Domini.

Pœnitentis mens tunc bene dirigitur, si divina judicia metuat, & de Dei omnipotentis miseratione confidat. Timor quidem sine spe in desperationem præcipitat, sed cum spei conjungitur, salutem mentis operatur. Quare & summo studio invigilare optatus doctor debet, ut peccantem terreat, & terrum ad veniæ spem reducat, quatenus per metum peccare desinat, & per spem impetrandæ indulgentiæ, divinæ misericordiæ portum quaerat. Territos ergo subditos ad spei virtutem Samuel erigens, dicit: [*Vos fecistis univèrsim malum hoc, verumtamen nolite recedere à tergo Domini.*] Quasi dicat: Si peccare desinitis, ad obtinendam commissorum veniam pervenire citius potestis. [*Nolite ergo recedere à tergo Domini.*] De justis laude promittitur: [*Praisibus enim ante faciem Domini parare vias ejus.*] Hinc Elias ait: *Vivit Dominus, in cuius conspectu sto.* Hinc Psalmista dicit: *Exultent iusti in conspectu Dei.* In conspectu quidem Domini, vel ante Dominum stare, est testimonio bonæ conscientiæ de amore conditoris præsumere. Stant quidem in conspectu ejus, qui ex merito magnæ actionis, de superna conditoris sui gratia securi sunt. Peccatores autem, cum mala committunt, à facie Domini fugiunt, sed cum redire pœnitendo delibent, quasi post tergum Domini sunt: quia & discedere longius nolunt, & tamen præsumere de Deo quasi amici non possunt. Hinc est, quod peccatrix mulier retrò stetit dicitur, ut pedes Domini deofulari merere-

Luc. 1. 5
3. Reg. 17
a
Psal. 67.
8

Luc. 7. f

tur. Retrò etiam illa stetit, quæ fimbrias ejus tetigit, & à fluxu sanguinis sui curari meruit. Retrò quidem stat pro verecundia peccati, sed tangit per virtutem spei. Quia ergo pro commissis iniquitatibus semper erubescere debemus, & in quibus confundimur devitare, Samuel peccatoribus imperat, ut à tergo Domini non recedant. Sed quia non sufficit conversio peccatori, ut peccata non agat, subsequenter adjunxit:

Et servite Domino in omni corde vestro.

Tunc namque promereri veniam possumus, si peccare desinimus, & bonis operibus inhaeremus. In omni etenim corde Domino servire, est peccandi nullam in corde intentionem retinere. Omne quidem cor ad servitium conditoris inflectitur, quando sic bona agimus, ut mala per propositum nulla teneamus. Quod & Propheta Domini Samuel apertè insinuat, cum subjungit:

Et nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos: quia vana sunt.

Ad litteram vana simulacra dæmonum appellat. Nobis autem vana illa hîc accipienda sunt, quæ concionator ostendit, dicens: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* In comparatione etenim æternorum bonorum, vana sunt omnia, etiam bona temporalia. Quidquid enim in hoc sæculo lætium, delectabile, sublime, aut prosperum cernitur, vanum profectò est: quia difficile habetur, & citò amittitur. Repente quidem alta sæculi corruunt, pulchra transeunt, læta & prospera evanescent. Nam cum stare in his floribus suis mundus blandiens cernitur, repentinà fortunâ turbatur, aut festina, & omnia deturbante morte, concluditur. Vana ergo sunt gaudia sæculi, quæ quasi manentia blandiuntur: sed amatores suos, citò transeundo, decipiunt. Dicit ergo Propheta Samuel: [*Nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis.*] Quasi dicat: Stultè appetuntur bona sæculi, quæ ab appetitoribus suis non poterunt diutius teneri. Et notandum, quia de futuro dicitur: [*Non proderunt vobis:*] quia nimirum nunc prodesse cernuntur; sed cum in futuro pro eis puniri cœperint, nequaquam profunt. Unde & apertè subditur: [*Neque eruent vos, quia vana sunt.*] Quasi dicat: Idcirco vos tunc non adjuvant, quia cum mundo deficiunt, & post sæculum non habentur. Multum quidem sæculi bona durant, si cum amatore usque ad extremum vite perveniunt. Post sæculum ergo non profunt, quæ finem vitæ transire non possunt. In hac quidem vita suos amatores peccatis obligant; sed tunc non eruent, ubi quidem per meritum sunt, sed per auxilium non sunt. Quia in re cautè notandum est: quia eis temporalia bona non proderunt, qui post hæc declinare perhibentur. Post bona etenim temporis declinare, est in eorum appetitum defluere, amorem illorum divino amori præferre. Meritò ergo his vana non proderunt: quia ea eo ordine, quo condita sunt, habere noluere. Sed quo fructu vana despiciantur, insinuat, dum subditur:

Et non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum: quia juravit Dominus facere sibi populum.

Magnum malum hæc vana post se declinantibus ingerunt: quia dum inordinatè terrena appetunt, à summo & omnipotenti Deo ad sustinenda futura tormenta deseruntur. His ergo, qui declinare post vana prohibentur, meritò Propheta repro mittit, dicens: [*Non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum.*] Quia qui pro ejus amore

vana

vana despiciunt, à veris malis eruantur, & ex fide A promissionis, mercedem accipiunt aeternae hereditatis. Populum quippe suum Dominus facit, quem ad aeternae beatitudinis gaudia sustollit. Ibi quippe revelata majestatis suae gloriâ illi praesidet, quem in mundo ab amore vanitatis per occultam gratiam assumptum tenet. Jurare quidem Domino, repromittere est, eumque populum suum facere, Dominus jurat, qui non declinat post vana: quia terrena despicienda sunt, ut aeternae hereditatis adipisci bona mereamur. Nectamen ad ea posse his meritis se perducere aliquis credit; quia hic distinctè expressum est: [*Propter nomen suum magnum.*] Non enim bonitate nostra, sed Dei fit, ut homo terrenus bonis caelestibus perfruatur. Donum quippe Dei est, non ex nobis. Sequitur:

Abstine autem à me hoc peccatum in Domino, ut cesset orare pro vobis.

Ille ista loquitur, cui superius de iis, quibus loquitur, Dominus ait: *Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.* Ecce abjicitur Propheta, & abjicientibus se loquitur dicens: [*Abstine à me hoc peccatum in Domino, ut cesset orare pro vobis.*] Equidem, si secundum legis praecipuum hoc discutitur, peccatum non esset, si pro abjicientibus se non oraret.

Nam lex Moysi praecipit, dicens: *Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.* Sed & qui Prophetam abjiciebant, non amici, sed inimici exiterant. Quid est ergo, quod dicit: [*Abstine à me hoc peccatum.*] nisi quia vir sanctus ad charitatis verticem sublimatus, non solum diligebat amicos, sed ipsos etiam amplectebatur inimicos? Legis quidem veteris mandato instructus, sed novae gratiae fulgoribus illustratus, licentiam veritatis Evangelica perfectione reprehendit. Quo nimirum in facto, nos nobiscum facere rationes cogimur. Hinc enim per Evangelium jubetur: [*Diligite inimicos vestros, benedicite eis, qui oderunt vos.*] Quantum ergo nunc inimici diligendi sunt, cum praecipimur, si tunc amari potuerit, cum odio haberi jubebantur? Et quia non solum orare pro eis, sed eos erudire conabatur, subjungens, ait:

Et docebo vos viam bonam, & rectam.

Cur enim viam divini obsequij bonam dicit, & rectam: cum bona non sit, si non sit recta; nec recta, si non sit bona? Sed bona fuit via, qua populus ab Aegypto ad terram promissionis ascendit, & tamen dum per eam circumivit, recta non fuit. Bona ergo via est, qua ad supernam patriam tenditur: recta, qua facile pervenitur. Via ergo bona & recta est, cum ad religiosam vitam convertimur, divina obsequia cum instanti fervore magnae devotionis exercemus. Unde & bene eandem viam Samuel exponit, dicens:

Igitur servite Domino, & timete eum in veritate, & ex toto corde vestro.

Hæc quidem via bona & recta est: quia ad aeternam vitam tendit, & velociter pervenit. Per timorem quippe Domini deviantur mala; serviendo ei, ejus mandata complentur. Cui nimirum in veritate servimus, quando ejus præcepta pro sola superna retributione perficimus. Nam qui de bono opere temporalem mercedem expectit, Deo in veritate non servit, quem falso proposito in sua operatione non diligit. Qui autem in veritate Deo servire cupiunt, totum cor in divinis obsequiis ponere jubentur, ut sic, quæ Dei sunt, agant, ut in mente aliquid quod contra Deum sit, non retineant. Hæc profectò via non solum bona, sed recta est: quia ad salutem tendit, & viatorem suum ad perfectionem velociter

S. Greg. Tom. III.

deducit. Velut enim altera via terræ repromissionis ostenditur bona, quæ perducatur; recta, quæ diverticulum caveat. Per hanc quippe unusquisque tantò melius ad culmen virtutum pervenit, quantò per negligentiarum circuitus non divertit. Hæc quidem via recta in illa exprimitur, per quam Dominus filios Israël ducere ad terram promissionis voluisse perhibetur. Voluit quippe illis labores deserti committere, ut nobis post unigeniti sui vestigia gradientibus cursum tanti itineris levigaret. Non enim adhuc audire poterant: *Si vis perfectus esse, vende quæ habes, & da pauperibus, & sequere me, & habebis thesaurum in cal.* Dum enim licentiâ rerum temporalium vetus populus per diversa discurreret, quasi per circuitum laboris ad terram promissionis citò duci non potuit. Ut ergo nobis novæ vitæ viam Propheta insinuat, viam bonam & rectam esse dicit, & Deum metuere, & ei in veritate, & ex toto corde servire: quia ad sublimitatem divinæ gratiæ citò perveniunt, qui omnipotentem Deum & bono opere, & ferventibus desideriis inquirere non desistunt. Et quia eundem populum ad audienda prædicationis verba per miraculum attentum fecerat subdit:

Vidistis enim magnifica, quæ in nobis gesserit Dominus.

Quasi dicat: Ex iis, quæ vidistis, colligite omnipotentem Deum quam terribiliter metuere, & quantò devotè ei semper servire debeatis. Quæ profectò verba, si ad nos trahere volumus, tantò nobis est & venerabiliùs metiendum, & devotiùs Deo serviendum, quantò in Redemptore nostro mirabiliora perspeximus. Sed quia quod boni audiunt, audacter mali contemnunt, subjungit, dicens: [*Quod si perseveraveritis in malitia, & vos, & rex vester pariter peribitis.*]

CAPUT III.

Filius unius anni erat Saül, cum regnare cepisset: duobus autem annis regnavit super Israël. Caput XIII. I. Reg.

Superius cum ordinandi regis negotium tractaretur, de eo, qui divino judicio præterendus erat ceteris, dictum est. [*Quia erat electus, & bonus.*] Item de eo jam electo in regnum, & in medio populi statuto Samuel ait: [*Certe videtis, quem elegit Dominus, quoniam non est ex similibus in omni populo.*] De eodem item rege nunc dicitur: [*Filius unius anni erat Saül,*] ut dum attentè laudatur, à Domino bonus electus fuisse sentiat. Cur ergo unius anni esse dicitur, cum regnare cepisset, nisi ut ejus innocentia prædicetur? Nam ad litteram, unius anni quo modo esse filius potuit, qui universo populo ab humerò & sursum eminebat? Quod ergo secundum litteram intelligi non potest, intelligi per internæ intelligentiæ rationem debet. Unius itaque anni rex esse describitur, ut donum pueritiæ in persona regis innocentiae bonum signet. Unde & aeterni regni filius jubetur: *Nolite pueri effici sensibus, sed matris parvuli estote.* Quod certè & Ecclesiarum pastoribus ipsa Veritas comminatur, dicens: *Nisi converteritis fueritis & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum celorum.* De rege ergo, qui priùs bonus, postea malus extitit, dicitur: quia unius anni fuit, cum cepit regnare, & duobus annis regnavit. Licet enim multis annis regnaverit, illis solis regnate dicitur, in quibus innocens & humilis fuisse perhibetur. Nam postea superbus & inobediens audivit: *Quia projecisti sermonem Domini, proiecit te Dominus, ne sis rex.* Se quidem à regno pro-

R.